

Nicolae TURTUREANU

ALMA MATER IASIENSIS...

Dulci cuvinte. Când am intrat eu la facultate, *alma mater* împlinea 101 ani.

● ● ● Ratasem *centenarul* și devenisem gelos și invidios pe vărul, consăteanul și, mai presus de toate, prietenul meu Traian (Lazăr) care, devenind student la *Istorie* cu un an înainte, avusese privilegiul de a participa la festivitățile prilejuite de eveniment. Vă închipuiți ce favoare, să fii *boboc* taman când cea mai veche universitate din țară împlinea o sută de ani! Pe atunci, *o sută de ani* mi se păreau *o mie*, era ca și cum *Universitatea din Iași* ar fi fost printre cele mai vechi din lume. E drept că încă habar n-aveam ce vîrstă au cele mai vechi universități din Europa. Eu și colegii mei eram mîndri nevoie mare că sîntem studenți la Iași și-i dădeam gata, pe bucureșteni mai ales, care se dădeau rotunzi în multe privințe, când le aminteam că *Universitatea lor*, oricît de *capitalistă* era, a venit pe lume cu patru ani mai tîrziu ca *a noastră*. Această diferență de patru ani lua, în disputele noastre, dimensiunea a cel puțin patru decenii, dacă nu patru secole...

În ceea ce-l privește pe amicul Traian, doar faptul că îl văzuse pe Sadoveanu – da, pe Sadoveanu, care participase la eveniment! – era suficient pentru a-l situa definitiv printre norocoșii acestui pămînt... Aș fi vrut mai multe amănunte, portretizări și descrieri, dar vărul meu, cu un cinism de student hîrșit (era deja în anul II!) și de istoric ce nu se pierde în amănunte, se mulțumea să-mi facă rezumate, și acelea reduse la nivelul unui fapt divers. Tot ca pe un fapt divers mi-a spus, după ce a luat și a dat coate, ca să ajungă, prin înghesuială, la listele de admitere, așadar, m-a anunțat, ca pe cea din urmă banalitate, că *da, ai intrat*, în timp ce eu tremuram de emoție și-mi venea să-l strîng în brațe sau să-l strîng de gît.

A fi student, atunci și acum (sper), era (mai este?) ca o schimbare de fus orar, intrai într-o altă lume, dacă nu într-o altă dimensiune. Dintr-odată dispuneai de tine însuși, aveai o libertate aproape neîngrădită, după constrîngerile liceale și paternale, deseori greu suportabile. Îmi amintesc că, împreună cu mulți alți candidați, venisem la Iași cu vreo trei săptămîni înaintea examenului, la niște cursuri de pregătire.

Locuiam la căminele din „Roza Luxemburg” (actuala strada Căminelor), laolaltă cu niscaiva studenți restanțieri. Cîțiva dintre noi,ăștia, *catindații*, în loc să stăm cu burta pe carte, începusem deja a umbla lela prin urbe – orașul ni se părea fascinant – pînă cînd ne-a luat la rost unul dintre „veteranii” restanțelor (care, evident, vorbea din proprie experiență): „Lăsați, pentru două săptămîni, plimbările și agapele. O să aveți timp după aceea. Cu o condiție: să deveniți, mai întîi, studenți!”. I-am urmat sfatul.

Ca *boboc*, totul parcă era făcut anume să te impresioneze: clădirea însăși a Universității, imensă, vi/zibilă din orice colț al orașului; coridoarele înalte și largi, în care oricum, la orele de vîrf, ne ciocneam unii de alții, făcînd „pîrtie” doar atunci cînd apărea vreo somitate profesorală; amfiteatrele în care luam loc ca la un spectacol, avizi să auzim lucruri nemaipomenite; sălile de seminar, mici, intime, unde începeam a ne cunoaște între noi și unde se perpetua cîte ceva din nostalgia liceală, fie doar prin faptul că aveam un profesor în față, la catedră, și eram „ascultați”, chiar dacă nu ni se puneau note. (Ce ciudat ni se părea, la început, să fii „ascultat” și să nu ți se pună notă!).

În Biblioteca Centrală am intrat ca într-un sanctuar. Față de, totuși, mișcarea (aparent) haotică de la Universitate, la Bibliotecă era ca într-o catedrală: vorbeai în șoaptă, mai mult prin gesturi, îți luai cărțile sau revistele de care aveai nevoie și te instalai la un pupitru, doar cu tine însuși și cu imensa disponibilitate de a descoperi noul, în cei vechi, de-a te umple de înțelepciunea lor, eventual adăugînd ceva de la tine. Acolo simțeau că te apropii, treptat, de cel care vei deveni la terminarea facultății: un om închegat, dacă nu *deplin*, în domeniul ce ți-a fost hărăzit, de care te-ai simțit atras.

Multă vreme am crezut că acolo, în clădirea de la Fundația, a fost bibliotecar Eminescu, mai ales că îi purta numele și era străjuită de statuia poetului. Tot așa, credeam că Universitatea *dintîi*, ca și Biblioteca, era cea pe care o frecventam noi, acum, nimeni n-a avut grijă să ne spună că acele instituții inaugurale erau incorporate Institutului de Medicină și

Academiei, iar impozantele lăcașuri cărora le eram alumni fuseseră înălțate mult mai târziu. Și nu ni se spunea din simplul motiv că actuala Universitate fu/sese ridicată și inaugurată (la 1897) în timpul regelui Carol I, iar Biblioteca Centrală (edificată în anii 1930-1934) era destinată a fi sediul Fundației Universitare Ferdinand I. De asta locului i se zicea – și i se zice – „la Fundație”. Însă erau, acestea, creații ale regimului burghez-moșieresc și ale regalității, iar dictatura proletariatului evident că nu le putea nominaliza, chiar dacă le folosea. Astăzi, printr-o simplă tastare pe site-ul acestor instituții, le poți afla întreaga istorie, dar pe atunci totul era sub regimul confidențialității, despre acele figuri edificatoare se vorbea în șoaptă sau aluziv, ca despre niște răufăcători. Elita universitară, profesorii de prestigiu încă erau timorați, după anii de reclusiune, de epurare sau de marginalizare. Abia dacă li se permitea, unor Theofil Simenschy, Petru Caraman, Gheorghe Ivănescu, să țină cursuri facultative sau vreo conferință, la care studențimea venea buluc. Se practicase, în „obsedantul deceniu”, o epurare a tradiției și a identității, naționale și individuale, spre a se crea iluzia că totul a pornit de la zero, odată cu „lumina” adusă de la răsărit. Până și amfiteatrele nu purtau nume, ci doar niște cifre de identificare. Dar, treptat, au început să capete personalitate, am început să aflăm că aici a ținut cursuri Philippide, dincolo Ibrăileanu, dincoace Călinescu! Nu putea să nu te atingă la coarda sensibilă, să nu-ți stimuleze nervul estudiantin, aflând cine a respirat acel aer înaintea ta.

Începuse, în anii studenției mele ('61-'66) o timidă recuperare a trecutului, se aduceau la lumină nume, fapte și evenimente pînă atunci tabu. În anul al IV-lea, un asistent universitar (Ion Apetroaie) ne-a ținut pentru prima dată un curs Blaga, iar un alt asistent (Mihai Drăgan) ni l-a etalat pe Maiorescu, în toată splendoarea demersului lui. (Pînă atunci Maiorescu fusese doar autorul unei teorii „reacționare”, a formelor fără fond, mentorul unei reviste la fel de „reacționare” – „Convorbiri literare” –, cel care îl îndrumase pe căi, tot „reacționare”, pe Eminescu și, desigur, un politician „reacționar”). *Magistrul* Al. Dima ne purta, elegant și spumant, prin literaturile lumii și ne dădea primele lecții de comparativism. La celălalt *magistru*, Alexandru Husar, era obligatoriu să dovedești că ai citit *Principiile de estetică* ale lui G. Călinescu, sau revista „Secolul 20”, atunci apărută. *Profesorul* Ciopraga, monocord, incomunicabil de la catedră (aveam să aflu mult mai târziu că făcuse 5 ani de lagăr, în Siberia!), ne descoperea, compensatoriu, o disponibilitate colocvială

nebănuită, preumblîndu-ne prin Iașul cultural-artistic, identificînd străzi, case, lăcașuri – multe dintre ele în ruină – pe unde trăiseră atîtea „sînte firi vizionare” de odinioară. Tînărul asistent I. Constantinescu traducea spontan, la seminarul de Literatură universală, din mari autori francezi sau germani, iar la ședințele de cenaclu literar (pe care îl îndruma) nu ezita să intre în dispută cu noi și, uneori, să ne dea dreptate. Un alt asistent, Ilie Dan, ne făcea să îndrăgim o materie aridă, Gramatica istorică, iar „eternul decan” Gavril Istrate polemiza ardent cu școala filologică bucureșteană sau clujeană, încercînd a ne convinge că doar cea ieșeană deține adevărul absolut... Erai pierdut și ridicul dacă, la vreun examen, aderai la opiniile aceloră, în detrimentul *spiritului critic ieșean*. Habar n-avea dumnealui că noi, spre a le putea memora, puneam în versuri nesfîrșitele liste cu sufixe și prefixe, pe care ni le preda săptămînal...

Una peste alta, era o continuă emulație, niciodată nu te plictiseai în această atmosferă mereu efervescentă.

Spun toate astea spre a puncta faptul că *Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”* a avut niște zări și etape pe care fiecare le-a trăit în felul lui și care trebuie, cumva, *de la lume adunate și iarăși la lume date*, ca parte dintr-o istorie mereu vie și dintr-o mitologie mereu reînnoită.

